

Od Osob Zájmu k Populacím: Industrializace profilování

Vznik profilování – od cíleného manuálního zkoumání specifických „osob zájmu“ k automatizovanému nepřetržitému monitorování celých populací – představuje jednu z nejhlubších proměn ve výkonu moci, roli technologií a hranicích individuální autonomie. To, co kdysi vyžadovalo značné lidské úsilí, institucionální priority a záměrný výběr, se vyvinulo v bezproblémovou infrastrukturu, která generuje, shromažďuje a analyzuje behaviorální data miliard lidí v reálném čase, často jako vedlejší produkt každodenního života.

Tato proměna nebyla předurčena samotnou technologií. Vznikla z interakce byrokratické expanze, opakovaných bezpečnostních krizí, ekonomických pobídek spojených s monetizací dat a neustálého snižování mezních nákladů na sběr, ukládání a odvozování dat. Výsledkem není pouze „více dohledu“, ale kvalitativně odlišný režim: nahrazuje přirozené tření bezproblémovým měřítkem, lidskou úvahu algoritmickou automatizací a výjimečné podezření vůči několika základním pozorováním mnoha.

V jádru leží zásadní metamorfóza: profilování se přesunulo z **řemeslné činnosti** – selektivní, pracně náročné a vysvětlující – na **průmyslový proces** – univerzální, automatizovaný a prediktivní. Následující text sleduje tuto proměnu a identifikuje okamžiky, kdy se omezující faktory oslabily a nové schopnosti se zkrystalizovaly do systému nepřetržitého, celopopulačního odvozování.

I. Základy: Profilování jako selektivní manuální praxe

Profilování v nejzákladnější podobě zahrnuje systematický sběr a interpretaci informací za účelem odvození charakteristik, předpovědi chování nebo přiřazení kategorií rizika. Jeho původ sahá hluboko do starověku.

Starověké říše prováděly sčítání lidu nejen pro účely zdanění nebo odvodů, ale i pro klasifikaci. Římsští úředníci a čínští imperiální správci třídili populace podle povolání, loajality a postavení, čímž vytvářeli rané relační mapy, které mohly identifikovat potenciální hrozby. Náboženské instituce vedly záznamy o narozeních, sňatcích, zpovědích a morálním chování, čímž konstruovaly proto-sociální grafy odhalující sítě vlivu a odchylek.

Tyto systémy však sdílely definující omezení: **informace byly drahé**. Sběr, ověřování, ukládání a interpretace dat vyžadovaly značnou lidskou práci. Profilování proto zůstávalo **selektivní, epizodické a ohraničené**. Zaměřovalo se na elity, disidenty nebo strategicky významné skupiny – nikoli na celé populace.

Tato selektivita přetrvávala i v raně novověké Evropě, přestože státy rozšiřovaly svůj dozorový aparát. Zpravodajské úsilí cílilo na kacíře, politické rivaly, pašeráky a cizí agenty

prostřednictvím informátorů, zachycené korespondence a fyzického dohledu. Francouzské a další „černé komory“ (*cabinets noirs*) ztělesňovaly tento přístup: týmy úředníků ručně otevíraly dopisy, kopírovaly je a znovu je zapečetily pro doručení. Tyto operace byly ze své podstaty omezené. Zaměřovaly se na vysoce hodnotné cíle, protože cokoli širšího bylo logisticky nemožné.

Již v této fázi však byla jasně chápána síla **metadat**. Informace o komunikaci – odesílatel, příjemce, časování a trasa – mohly odhalit sítě a záměry bez potřeby přístupu k obsahu. Britský poštovní špionážní skandál z roku 1844 to dramaticky přinesl na veřejnost. Italský revolucionář Giuseppe Mazzini, exulant v Londýně, podezíral, že jeho dopisy otevírají úřady na žádost cizích mocností. On a jeho stoupenci vkládali semínka máku a zrníčka písku do obálek jako značky; když dopisy dorazily narušené, Mazzini přiměl radikálního poslance Thomase Duncombeho, aby věc vznesl v parlamentu. Následný skandál odhalil systematické otevírání dopisů na základě příkazů ministra vnitra sira Jamese Grahama, což vyvolalo pobouření, parlamentní vyšetřování a nakonec zrušení tajného oddělení pošty. Byl to jeden z prvních moderních panických záchvatů ohledně soukromí a podtrhl, jak samotná relační data mohou rozložit sítě asociací.

V reakci na to vznikly právní normy jako „tajemství korespondence“ (*Briefgeheimnis, secret de la correspondance*). Tyto principy omezovaly použití komunikačních dat striktně na provozní účely, jako je doručení, a zakazovaly sekundární využití pro dohled nebo profilování. Základní myšlenka byla jednoduchá, ale hluboká:

Data generovaná pro specifický účel by neměla být repurpozitována k budování širších profilů jednotlivců nebo sítí.

Tento princip se ozýval napříč staletími – nakonec však podlehl technologickému a institucionálnímu tlaku.

II. Byrokratické století: Škálování bez automatizace

Dvacáté století dramaticky rozšířilo profilování, přičemž si zachovalo mnoho dřívějších omezení. Požadavky totální války vyžadovaly bezprecedentní sběr informací. Cenzura pošty, signálová zpravodajská činnost a luštění kódů rozšířily dohled za elity na širší populace. Instituce jako Národní bezpečnostní agentura institucionalizovaly rozsáhlé odposlechy, zatímco domácí agentury sestavovaly rozsáhlé složky o politických skupinách, podezřelých radikálech a zločineckých sítích.

Profilování však zůstávalo **zásadně cílené**. Odposlechy byly vázány na konkrétní osoby nebo linky. Zpravodajské složky byly kurátorské lidskými analytiky. I při rostoucím objemu zůstávala **lidská pozornost úzkým hrdlem**.

Raný výpočetní systémy (1950s–1970s) začaly měnit rozsah vedení záznamů. Vlády a korporace digitalizovaly sociální dávky, úvěrové historie a kriminální databáze, což umožnilo rychlejší vyhledávání a křížové odkazování. Tyto systémy však stále pracovaly s **diskrétními záznamy**, nikoli s nepřetržitými proudy chování.

Do 70. let vyvolaly obavy z centralizovaných „databank“ právní reakce. Americký Privacy Act z roku 1974 a rané evropské zákony na ochranu dat zavedly principy omezení účelu, minimalizace dat a transparentnosti. Tyto rámce rozšířily logiku tajemství korespondence do digitálního věku.

Byly však postaveny na klíčovém předpokladu: že sběr dat je **ohraňovaný a epizodický**. Regulovaly záznamy – nikoli toky. Tento předpoklad se brzy zhroutil.

III. Bod zlomu: Od záznamů k datovému odpadu

Rozhodující zlom nastává koncem 90. let a na počátku 21. století s nástupem internetu – nejen jako komunikačního média, ale jako infrastruktury, která nepřetržitě produkuje data.

Digitální systémy generují **datový odpad**: metadata vytvářena automaticky jako vedlejší produkt běžné činnosti. Každé připojení, dotaz, kliknutí a pohyb vytváří stopy, které lze zaznamenávat, ukládat a analyzovat za zanedbatelnou cenu.

To znamená rozhodující posun:

Profilování přestává být činností prováděnou na datech a stává se infrastrukturou, která je nepřetržitě produkuje.

Poskytovatelé internetových služeb zachycují protokoly připojení, DNS dotazy a směrovací informace, což odhaluje vzorce chování i bez přístupu k obsahu. Na rozdíl od poštovních metadat – pomíjivých a decentralizovaných – jsou digitální metadata trvalá, centralizovaná a triviálně prohledatelná.

Na této infrastruktuře platformy jako Google a Meta proměnily profilování v jádro ekonomického modelu. Vyhledávače zachycují záměr; sociální sítě mapují vztahy; mobilní ekosystémy sledují pohyb. Vestavěné trackery rozšiřují viditelnost přes rozsáhlé části webu. Trackovací pixely Meta, přítomné na přibližně třetině světových populárních webových stránek, monitorují aktivitu daleko za vlastními platformami, často zachycují citlivé signály ze zdravotních, finančních nebo politických kontextů.

V tomto prostředí vzniká klíčový poznatek:

Obsah se stává do značné míry nadbytečným. V mnoha případech nejsou reálné vzorce pouze náhražkou významu – jsou analyticky užitečnější než samotný obsah.

Metadata nejen naznačují, že ke komunikaci došlo; umožňují **pravděpodobnostní rekonstrukci obsahu**. Kdo s kým komunikuje, kdy, jak často a v jakém širším kontextu může silně omezit, co je komunikováno. Veřejně dostupné informace – sdílené afiliace, profesní role, politické postoje, sociální vazby – dále zužují prostor možných interpretací.

Postupem času se tato omezení stávají prediktivními. Metadata nejsou pouze popisná; jsou generativní. Nejen doprovázejí obsah – často jej **přibližují nebo odvozují**, zejména při agregaci ve velkém měřítku.

Vyhledávací dotazy odhalují záměr. Frekvence komunikace odhaluje sílu vztahu. Společná lokalizace odhaluje asociaci. Při dostatečném měřítku se tyto signály sbíhají do vysoce přesných behaviorálních modelů, které často činí přímý přístup k obsahu zbytečným.

Korporátní systémy optimalizují chování pro monetizaci; státní systémy jej omezují pro kontrolu – oba však spoléhají na stejný základní mechanismus: **predikci prostřednictvím rozsáhlého behaviorálního odvozování.**

IV. Identita bez úniku: Trvalé kotvy

Definujícím rysem průmyslového profilování je vznik **trvalé identity**.

Dřívější systémy spoléhaly na proměnlivé identifikátory – jména, dokumenty, adresy – které bylo možné měnit nebo zakrývat. Moderní systémy rekonstruují identitu prostřednictvím překrývajících se signálů:

- Otisky zařízení
- Behaviorální vzorce
- Sociální grafy
- Biometrické markery (obličej, chůze, hlas)

Veřejně sdílené obrázky slouží jako odolné kotvy. I když jednotlivci mění účty nebo přijímají pseudonymy, systémy rozpoznávání obličejů – zejména ve státních nebo zpravodajských kontextech – mohou znovu propojit identity napříč datovými sadami. Společný výskyt na fotografiích nebo sdílených událostech dále posiluje odvozené vztahy.

Důsledek je hluboký:

Identita již není něco, co člověk deklaruje, ale něco, co je nepřetržitě odvozováno.

To odstraňuje velkou část tření, které dříve omezovalo dohled. Identifikace již nezávisí na jediném signálu; vzniká z redundancy mnoha.

V. Fúze: Od datových bodů k ontologiím

Vyvrcholením tohoto vývoje je **fúze dat**: integrace různorodých datových sad do jednotných analytických systémů.

Platformy jako Palantir Technologies agregují vládní záznamy, finanční transakce, aktivitu na sociálních sítích, lokalizační data a metadata komunikací do koherentních modelů jednotlivců a sítí. Tyto systémy konstruují dynamické ontologie, které analytikům umožňují dotazovat se na vztahy, detekovat vzorce a generovat predikce.

Konkrétní příklad ilustruje posun. V oblasti vymáhání imigračních zákonů nástroj Palantiru Enhanced Leads Identification and Targeting for Enforcement (ELITE) zaplňuje mapy potenciálními cíli, čerpající z vízových záznamů, údajů o zaměstnání, metadat telefonů, sociálních vazeb a dokonce informací o adresách z Medicaid nebo HHS, aby přiřadil „skóre dů-

věřehodnosti adresy“ a generoval složky. Úředníci mohou identifikovat „cílově bohaté“ čtvrti pro operace, označující jednotlivce nejen na základě přímých důkazů, ale protože jejich **behaviorální a relační podpis** připomíná dříve identifikované případy. Podobná fúze se objevuje v nástrojích jako ImmigrationOS, které integrují historii cest, biometrická data a sociální údaje pro prioritizaci.

Podezření již není objevováno – je **generováno**.

Profilování nereprezentuje pouze realitu; aktivně ji konstruuje tím, že vynáší na povrch pravděpodobnostní asociace, které se stávají operačně použitelnými.

VI. Od vysvětlení k prevenci

Tradiční profilování bylo převážně retrospektivní. Snažilo se vysvětlit minulé činy – kdo spáchal zločin, kdo zorganizoval spiknutí, kdo představoval hrozbu.

Průmyslové profilování je prediktivní a preventivní. Identifikuje:

- Kdo by mohl spáchat zločin
- Kde by mohl zločin nastat
- Kdo by mohl selhat, radikalizovat se nebo se odchýlit

Tato logika je často srovnávána s vizí zobrazenou ve filmu *Minority Report*, kde jsou jednotlivci zadrženi ještě před spácháním zločinu. Zatímco současné systémy postrádají deterministickou předvídatost, strukturální podobnost je zřejmá: nástroje prediktivní policie analyzují historická data, volání na 911, čtečky SPZ a sociální signály, aby generovaly „horké seznamy“ nebo riziková skóre.

Moderní systémy pracují s pravděpodobností. Jednotlivci jsou označováni nikoli proto, že budou jednat, ale protože **statisticky připomínají ty, kteří tak učinili**.

Posun je nenápadný, ale hluboký:

Jednotlivci již nejsou posuzováni primárně podle svých činů, ale podle své pozice v pravděpodobnostním krajině.

Podezření se stává strukturálním – generovaným nepřetržitě namísto vyvolaného diskrétními událostmi.

VII. Právo ve věku odvozování

Právní rámce jako Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) se snaží uvalit limity prostřednictvím souhlasu, transparentnosti a minimalizace. Přesto čelí strukturálním omezením.

Většina právních systémů reguluje **data jako objekt**. Moderní profilování čerpá svou moc z **vztahů a odvozování**, které je mnohem obtížnější definovat, pozorovat nebo omezit.

Další výzvy zahrnují:

- Nepřetržité toky dat přes jurisdikce
- Široké výjimky pro národní bezpečnost a „oprávněné zájmy“
- Neprůhledné algoritmické systémy odolné vůči dohledu

Výsledkem je trvalý nesoulad:

Právní rámce navržené pro éru záznamů zápasí s řízením éry nepřetržitého prediktivního odvozování.

VIII. Asymetrie moci

Průmyslové profilování vytváří strukturální nerovnováhu.

Jednotlivci generují data nepřetržitě prostřednictvím účasti na moderním životě. Vyhnoutí se je možné, ale nákladné a neúplné. Mezitím:

- Korporace udržují neprůhledné systémy chráněné tajemstvím
- Státy získávají a integrují data prostřednictvím právní autority nebo partnerství
- Technická složitost zakrývá odpovědnost

Výsledkem je jasná asymetrie:

Mnoho se stává čitelným; mocní zůstávají poměrně neprůhlední.

IX. Internalizace: Profilování a sebe-regulace chování

Kromě svých institucionálních a technologických dimenzí produkuje industrializace profilování hlubokou psychologickou proměnu. Dohled již neoperuje pouze jako vnější síla; stává se internalizovaným.

Tuto dynamiku předvídal Michel Foucault ve své analýze panoptikonu: teoretického vězeňského designu Jeremyho Benthamy, v němž vězni, viditelní centrálnímu pozorovateli, kterého nevidí, internalizují disciplínu a regulují své vlastní chování pod nejistotou neustálého sledování. Síla panoptikonu spočívá nikoli v neustálém pozorování, ale v **anticipaci** toho.

Průmyslové profilování tento logický princip dramaticky rozšiřuje. Jednotlivci operují v prostředích, kde mohou být jejich činy zaznamenány, analyzovány a interpretovány neprůhlednými způsoby – platformami optimalizujícími zapojení nebo státy hodnotícími riziko. Výsledkem je posun směrem k **sebe-regulaci**.

Projevuje se to jako:

- Sebecenzura v příspěvcích, vyhledáváních nebo asociacích
- Vyhnoutí se určitým skupinám, tématům nebo místům
- Přizpůsobení se vnímaným normám pro minimalizaci rizikových skóre
- Úprava chování napříč digitálními i fyzickými kontexty

Klíčové je, že tyto adaptace nevyžadují explicitní nátlak. Vznikají z anticipace.

Kontrola je vykonávána nejen tím, co systémy dělají, ale tím, čemu se jednotlivci vyhýbají.

Účinky přesahují jednotlivce. Jak lidé sebe-cenzurují a sebe-třídí, generovaná data posilují vzorce a formují budoucí predikce. Systém nejen pozoruje realitu – jemně ji přetváří, vytvářejíc zpětnovazebné smyčky, které normalizují konformitu.

X. Konec selektivního dohledu

Profilování prošlo zásadní proměnou:

- Z **cíleného** na **univerzální**
- Z **manuálního** na **automatizovaný**
- Z **retrospektivního** na **prediktivní**
- Z **fragmentovaného** na **integrovaný**

Dřívější systémy byly omezeny třením – náklady, časem, lidskou pozorností. Průmyslové systémy tato omezení odstraňují. Monitorování se stává ambientním. Zahrnutí se stává výchozím stavem.

Princip, že data mají sloužit pouze svému okamžitému účelu, ustoupil paradigmatu, v němž je **veškerá data potenciálně využitelná**.

XI. Závěr: Cena účasti

Dlouhý oblouk od tajemství pošty k digitální fúzi dat odhaluje konzistentní vzorec: každé technologické rozšíření zvyšuje rozsah profilování, zatímco právní a společenské reakce zaostávají. To, co odlišuje přítomnost, je strukturální. Profilování již není činností zaměřenou na konkrétní jednotlivce – je to infrastruktura, v níž jednotlivci existují.

Kategorie „osoby zájmu“ se rozpouští. Každý se stává předmětem nepřetržitého hodnocení.

Tato proměna je udržována nejen státní mocí, ale i ekonomickými pobídkami. Platformy, které vypadají zdarma, fungují prostřednictvím extrakce behaviorálních dat. Fráze „*pokud neplatíte za produkt, jste produktem*“ zachycuje intuici – ale podceňuje realitu.

To, co je produkováno, není jednatel, ale **prediktivní model** jednotlivce – přenosný, akční a často nepřístupný osobě, kterou reprezentuje.

Ústřední výzva spočívá v propasti mezi vnímáním a realitou.

Za prvé, lidé podceňují **dopad** toho, co je známo. Profilování funguje prostřednictvím asociace. Vztahy – minulé, slabé nebo nepřímé – mohou formovat výsledky. Spojení s někým, kdo se později stane nežádoucím, může ovlivnit příležitosti. Člověk není posuzován pouze individuálně, ale relačně.

Za druhé, lidé podceňují **rozsah** toho, co lze vědět. Systémy odvozují citlivé atributy – politické, náboženské, sexuální, ekonomické – nikoli z explicitního odhalení, ale z vzorců. Tato odvození se stávají operačními bez ohledu na jejich přesnost.

Jednotlivci jsou hodnoceni nejen podle toho, co odhalí, ale podle toho, co lze odvodit – a podle toho, s kým jsou spojeni.

Účast na digitálním životě tak zahrnuje implicitní výměnu: pohodlí za čitelnost. Tato výměna není ani transparentní, ani předmětem vyjednávání.

Výzva nespočívá v zastavení datifikace, ale v jejím omezení – v obnovení tření, prosazení limitů a zajištění odpovědnosti.

Ústřední otázka je jasná:

Dojde k intervenci dříve, než se infrastruktura trvalého profilování příliš hluboko zakoření, aby bylo možné ji smysluplně zpochybnit?

Bez takové intervence nebude cenou účasti pouze data – ale postupné narušení hranice mezi být pozorován, být odvozován a nakonec být definován.